

Nimeni nu este profet în țara lui, spune o străveche înțelepciune, și trebuie să o credem, căci toate aceste vorbe s-au născut din experiență. Gândim astfel, cugetând la destinul ultimului mare profet al creștinătății, Iisus din Nazareth. Dar acesta a fost considerat penultimul, pentru marea familie a celor ce și-au format și dus existența condiționată și legiferată de Marea Divinitate, unica acceptată, care a înlocuit zeii păgâni și a creat un drum al credinței, de fapt al ordonării vieții după principii general acceptate și, nu în ultimul rând, al speranței că, dacă vom trăi curat și cu cât mai puține pete pe conștiință, vom avea deasupra noastră aura oblăduitoare a Divinității protectoare și, deasemenea, promisiunea vieții de apoi.

În această mare familie, de creștini, evrei, musulmani, ultimul profet a fost Mahomed, având un destin bine stabilit și care s-a bucurat în final de iubirea necondiționată a poporului său. Iisus, însă, a fost contestat chiar în timpul vieții și chiar de cei din apropierea lui, de consătenii lui. Chiar și ucenicii, discipolii săi, s-au dezis de numele lui în momentele grele ale arestării sale. Spre deosebire de Mahomed, Iisus a fost martirizat, poate pentru a da greutate spuselor și învățămintelor sale. Și spre deosebire de Mahomed, un om ridicat la rang de divinitate, Iisus a fost Divinitatea întrupată în chip de om.

Ne amintim toate acestea în lunile de primăvară, când se comemorează momentele de bază ale creștinătății, Schimbarea la față, martirajul lui Iisus, Învierea care s-a produs în cea de-a treia zi, Înălțarea și Pogorârea Sfântului Duh. Și, alături de ele, celebrarea numelui Sfinților Petru și Pavel care, atât în tradiția bisericii cât și în tradițiile populare, au marcat conștiința popoarelor creștine și au fost promotori de bază ai învățaturii creștine, care are aceeași bază, indiferent de scindarea ulterioară a dogmelor. Amănunte despre viețile acestor doi martiri ai credinței se pot afla din cele patru evanghelii și se cuvine să zăbovim puțin asupra unor afirmații despre aceste scrieri. Prima Evanghelie este cea „după Matei”, cel care nu a scris-o efectiv, ci a propovăduit-o, fiind preluată de ucenicii săi și circulând oral câteva decenii. Matei, pe numele său adevărat Levi, fusese funcționar public, dar se convertise la credința întru Iisus.

El a trăit în apropierea Domnului, a participat direct la evenimentele descrise, dar nu și-a propus, în relatarea sa, să prezinte doar viața și activitatea lui Iisus ci a vrut să demonstreze împlinirea profețiilor din Vechiul Testament și drama pe care a trăit-o Iisus, respins de propriul popor. Cea de-a doua Evanghelie, „după Marcu”, este scrisă în anul 64 sau 65, când Apostolul Petru încă trăia. Marcu nu a fost ucenicul Domnului, căci era copil în momentul răstignirii, dar în casa mamei sale au avut loc unele întâlniri ale lui Iisus cu ucenicii, iar el, Marcu, a fost acel tânăr care a vrut să îl însoțească pe Iisus în momentul arestării sale. Maturizându-se, el se pare că a fost unul din însoțitorii Sfântului Petru în drumurile sale, chiar și la Roma, unde Petru a fost crucificat. Evanghelia sa, se spune, că a fost scrisă la cererea creștinilor din acest mare oraș roman. Nu are deosebite calități literare, este cea mai scurtă din cele patru, fiind o relatare destul de concisă a faptelor petrecute. La fel de frust, Marcu îi prezintă și pe ucenicii, care de multe ori nu se ridicau la înălțimea mesajelor divine și, implicit, Marcu ne vorbește despre un Iisus însingurat ducându-și, destul de neînțeles, la capăt dureroasa sa misiune. A treia Evanghelie este evident opera unui autor instruit, Luca.

El a fost colaborator apropiat al apostolului Pavel, lucru menționat de acesta în scrisorile sale. Nu numai atât și nu în ultimul rând, Luca, medic, a fost și un artist și lui i se datorează un prim portret al Maicii Domnului, un portret despre care se vorbește pentru prima oară în secolul V. Scrierea sa este structurată astfel încât să vorbească despre nașterea, pregătirea lui Iisus pentru misiunea lui, activitatea în Galileea, intrarea și activitatea la Ierusalim, arestarea, patimile, răstignirea și învierea lui. Evanghelia sa are un stil plin de eleganță, finețe, sobrietate. În sfârșit, a patra Evanghelie, este scrisă de Ioan, ucenicul lui Iisus și fratele apostolului Iacob. El, alături de Iacob și Petru a participat la unele evenimente importante din viața lui Iisus și deasemenea, este cel căruia Iisus, pe cruce fiind, i-o încredințează pe mama sa. Este martor al mormântului gol și e primul care-l recunoaște pe

Iisus înviat. Evanghelia sa nu le completează pe celelalte trei, ci le amplifică mesajul, fiind și cea care începe prin a slăvi puterea Cuvântului, care a creat Lumea noastră („Întru-nceput era

cuvântul”).

Cu deosebita sa compunere, se poate spune că această Evanghelie este o capodoperă teologică. Să ne concentrăm acum atenția asupra celor doi apostoli comemorați în luna iunie. Petru, zis astfel, deși numele său inițial fusese Simon, s-a născut în Betsaida și a sfârșit ca martir al creștinătății, în anul 65 d. Chr., (67, după unele surse) prin crucificare (cu capul în jos), la Roma. În anii de început de secol I, Simon (Shimon Bar-Yona) era un pescar sărac, liniștit, cam ursuz, care locuia în Capernaum, la malul lacului Ghenazareth, împreună cu bătrânul său tată, Iona, cu soacra sa și, bănuim, prin deducție, cu soția sa, despre care aflăm, din povestirile apocrife, că era fiica lui Aristobol, fratele celui ce mai târziu a devenit sfântul apostol Varnava. Fratele lui Simon-Petru, era Andrei, care alesese traiul de unul singur, fără o soție, preferând să îl urmeze, ca ucenic, pe Ioan Botezătorul, care propovăduia și boteza în numele Domnului, la râul Iordan. Fiind de față la momentul sfânt în care Iisus a apărut și a venit către Ioan, îngenunchind să primească botezul, l-a auzit pe propovăduitor rostind cuvintele:

„Iată Mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatele lumii” sau, după spusele evanghelistului Matei: „Eu sunt cel ce are trebuință să fie botezat de Tine și Tu vii la mine”, la care Iisus a răspuns: „Lasă acum, că astfel se cuvine ca Noi să împlinim toată dreptatea”, cuvinte presupuse, care arată că „dreptatea” înseamnă acordul omului Iisus cu hotărârea lui Dumnezeu de a mântui lumea, prin Fiul Său, iar pentru noi, mirenii, arată faptul că tot ce s-a întâmplat a fost în așa fel condus, pentru a împlini scripturile. După botezul lui Iisus, s-au deschis cerurile și un porumbel alb s-a pogorât asupra lor, în timp ce un glas celest se auzea: „Acesta e Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit”. Și Andrei, auzind acestea, l-a lăsat pe Ioan, urmându-l pe Iisus, împreună cu un alt ucenic al Botezătorului. Iisus i-a acceptat, ba chiar a mers cu ei, în satul de baștină, și s-a urcat în barca lui Simon, care se cam codea să mai iasă în larg, căci tocmai se întorsese, după un pescuit care îl lăsase cu năvodul gol.

Dar cine se putea sustrage modului calm și plin de siguranță, al Învățătorului? Oricum, nu Simon, om cam sărac cu duhul, neșcolit, dar muncitor. Și iată că barca s-a întors la țărm, plină de pește. Simon era derutat. Și atunci, dar și în tot timpul în care a fost ucenicul lui Iisus, a încercat să înțeleagă de unde vine această putere a Lui, de a împlini ceea ce oamenii din prejma Lui numeau „minuni”. Indiferent dacă erau minuni sau numai realizări apărute dintr-o credință interioară, Iisus avea această putere de îndrepta oamenii pe un drum simplu al corectitudinii, curățeniei sufletești și al încrederii în forțele interioare. Nu era importantă respectarea automată și hobotnică a regulilor, ci credința adevărată. Simon, numit mai târziu Petru, a plecat în acea zi cu Iisus, spre a fi „pescar de

oameni” și, chiar dacă în momentul în care Iisus a fost prins și adus în fața judecății, s-a dezis de El de teama de a nu fi și el însuși martirizat, și-a împlinit după aceea menirea și datoria de a răspândi învățăturile primite. Și, ca și în cazul lui Iuda, decizia lui, înfăptuită „înainte de a cânta cocoșul de două ori”, fusese prevestită de Iisus, căci „așa trebuia să se întâmple”. Petru a fost, alături de Iacob și Ioan, un întemeietor al comunității creștine din Ierusalim, o comunitate care cuprindea numai evrei.

Din acest punct de vedere, el a avut controverse cu Pavel, care susținea că învățătura lui Iisus este universală și trebuie răspândită și către alte popoare, neiudaice. De fapt, circulă multe legende despre el, dintre care aceea că, întemnițat și înlanțuit fiind, (din ordinul lui Irod Antipa, căci evreii creștini erau urmăriți și pedepsiți, deoarece propovăduiau această ideologie considerată periculoasă), Petru a fost eliberat în mod miraculos de către un înger. Povestea este redată în capitolul „Faptele apostolilor”, din Biblie. După eliberare, Petru a continuat să răspândească învățăturile lui Iisus în Antiohia, apoi la Roma, unde îl reîntâlnește pe apostolul Pavel. Nu există dovezi sigure despre activitatea lui Petru la Roma, doar povestiri despre care nu se poate afirma cu tărie că sunt realități sau doar amintiri populare ale colectivității. Se poartă încă discuții pe seama afirmației că Petru poate fi considerat primul episcop al Romei, dar în genere este acceptată afirmația că el a fost arestat și martirizat în timpul împăratului Nero. În bazilica „San Pietro in vincoli” („Sfântul Petru în lanțuri”) se păstrează presupusele lanțuri cu care ar fi fost legat Petru, în închisoarea din Ierusalim, dar și cele din închisoarea din Roma, așa numita „închisoare Mamertinică”. Tot la Roma există o capelă denumită „Quo vadis, Domine?”, pe via Apia, pe locul în care Petru l-ar fi văzut pe Iisus, care a apărut în fața sa, pe drumul pe care el, orb fiind, încerca să fugă din oraș pentru a scăpa de martiriu. O altă dovadă care arată că, înainte de a deveni sfinți, ei erau doar oameni, cu slăbiciunile lor.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

La întrebarea de mai sus, Iisus i-ar fi răspuns: „Am venit la Roma pentru a fi din nou crucificat”. Rușinat, Petru s-a întors la Roma și s-a predat, cerând să fie crucificat cu capul în jos, căci nu avea dreptul de a suporta martiriul la fel ca Învățătorul său. Pavel în schimb, era originar din Tarsul Ciliciei, era cetățean roman prin părinții săi, oameni cu o stare materială destul de bună ca să îl introducă în mediul culturii elenistice din Asia Mică. De mic, el a fost bine instruit și când era în jur de 12 ani, a fost trimis la Ierusalim, pentru a învăța Scripturile, sub oblăduirea unui vestit învățător, căci părinții lui doreau ca el să devină rabin. Astfel că, Pavel nu a fost de la început adeptul lui Iisus. Dimpotrivă, el a participat la acțiunea de fugărire și pedepsire a evreilor care aveau la noua credință, a participat chiar la prinderea și uciderea arhidiaconului Ștefan. Pe când se afla pe drumul Damascului, se spune că Iisus i-a apărut, într-o viziune, înconjurat de o orbitoare lumină, și l-a muștră pentru faptele sale.

Pavel s-a înspăimântat și a dorit să afle cum poate să-și răscumpere păcatele. Iisus i-a spus să intre în oraș și să facă ceea ce i se va spune. Pavel, sau Saul cum i se spunea pe numele evreiesc, și-a pierdut vederea pentru trei zile, în urma acestei vedenii, timp în care nici nu s-a hrănit sau nu a băut ceva. Iar în acest timp, se spune că Iisus i s-a arătat ucenicului Anania, care viețuia în Damasc și i-a poruncit să meargă la Saul și să-i spună că își va recăpăta vederea și se va umple de Duhul Sfânt. Ceea ce s-a și întâmplat și din acel moment Saul a devenit Pavel, apostol al Domnului. Ca și Petru, a umblat și a propovăduit Evanghelia, ajungând în părțile Macedoniei, Atenei, și iarăși la Ierusalim, unde a trecut prin multe și nefaste întâmplări, mai ales cauzate de confrății săi care păzeau cu tărie vechea lege și credință.

În cele din urmă, în periplul său, Pavel ajunge în Malta și apoi la Roma, tulburându-l pe împăratul Nero, personalitate discutabilă, dar plină de putere la acel moment. Petru a fost crucificat, cum se știe, iar Pavel a fost decapitat, pentru că, fiind cetățean roman nu se cuvenea să aibă parte de sfârșitul pe cruce. Sfinții Apostoli Petru și Pavel sunt comemorați în aceeași zi, 29 iunie, deoarece sfârșitul vieții lor, astfel s-a petrecut. Pentru că Sfinții Apostoli Petru și Pavel au fost în temniță, ei au devenit ocrotitori ai sistemului penitenciar, ai celor lipsiți de libertate și din cauza faptului că cei ajunși în penitenciare sunt persoane care au greșit față de Dumnezeu, precum au greșit și ei: Petru s-a lepădat de Hristos, iar Pavel i-a prigonit pe creștini. În popor se crede că, dacă tună și fulgeră în ziua Sfinților Apostoli, nucile și alunele vor fi viermănoase.

Potrivit tradiției populare se respectă în această zi „sărbătoarea lupilor”, venită din timpuri vechi: nu se pun capcane și lupii nu se alungă cu focuri de armă, pentru ca aceste animale sălbatice să fie îmblânzite și să nu fure vitele din gospodării. La sate se obișnuia ca mamele să pregătească și să dăruiască talismane pentru fiicele lor (o punguță roșie în care se păstrează câte un cățel de usturoi și frunze de pelin). Talismanul acesta este purtat timp de trei zile, pentru ca fetele să fie apărate de farmece și de iele, care le pot fura norocul. Se mai spune că femeile nu trebuie să mănânce mere până în ziua praznicului, pentru a nu-i supăra pe cei morți din familia respectivă.

După această zi, tinerele fete au voie să mănânce mere, dar vârstnicele din familie „au dezlegare” abia la sărbătoarea Sfântului Ilie. Tradiția spune că, de Sfinții Petru și Pavel oamenii au voie să lucreze aproape orice, dar să nu toarcă, deoarece se crede că se „întorc colacii de la morți”. Sărbătoarea de Sf. Petru mai este cunoscută și sub numele de „Moșii de SântPetru” și atunci oamenii obișnuiesc să dea de pomană pentru sufletele celor morți. În ziua de Sf. Petru este bine să se împartă mere dulci și miere prietenilor și vecinilor și să li se ureze spor la muncă și sănătate. Pentru sporul casei și pentru sănătate, se sfințesc la biserică pachete cu colaci, lumânări, mere dulci și mere acrișoare. Nu este indicat însă, să scuturi merii până pe 29 iunie, deoarece poate cădea grindina peste culturi. Pentru a fi feriți de cele rele, în ziua de Sfântul Petru, oamenii poartă pelin și usturoi în buzunare. Din această zi, cucul și privighetoarea nu mai cântă.

Tot acum, Sântpetru pocnește din bici, iar scânteile care apar cu acest prilej se transformă în licurici.

Oamenii pistruiți trebuie să se spele pe față cu apă la miezul nopții, când cântă cocoșul. Respectând acest ritual, pistruii nu se mai înmulțesc. Această zi marchează mijlocul verii agricole și perioada secerișului. Sânpetrul de Vară a preluat data (29 iunie) și numele Sfântului Apostol Petru din panteonul românesc, deoarece Sânpetru de Vară este despărțit de fratele său, Sânpetru de Iarnă, patron al lupilor, de aproximativ o jumătate de an. În tradiția populară, când oamenii erau foarte credincioși, Sânpetru de Vară umbla pe Pământ, însoțit de Dumnezeu, care, uneori, chiar se consulta cu el în unele probleme. În poveștile populare, Sânpetru este un om obisnuit care poartă straie tradiționale, se ocupă cu agricultura, cu creșterea animalelor și cu pescuitul.

Era foarte credincios și harnic. El este luat de Dumnezeu în cer, încredințându-i-se porțile și cheile Raiului și pus mai mare peste gărzile cerești, împarte hrana animalelor salbatice, în special lupilor. Fierbe grindina, pentru a o mărunți și a deveni mai puțin stricătoare. La marile sărbători calendaristice (Crăciun, Anul Nou, Bobotează, Măcinici, Sângiorz, Sânziene) Sânpetru poate fi văzut stând la masă cu Dumnezeu, când se deschide cerul, pentru o singură clipă, pe la miezul nopții. Sărbătoarea era anunțată de apariția licuricilor, amuțitul cucului, răsăritul constelației Găinuței și altele. Sânpetru este cel mai cunoscut sfânt al Calendarului popular și este precedat de post, care are un număr variabil de zile. O tradiție specială este Târgul Găinii sau Târgul de fete, o sărbătoare din vechime, ținută pe Muntele Găina și dedicată zeiței Gaea, protectoare a femeilor măritate. Întâlnirile din Munții Carpați, închinare inițial zeiței, fac parte din patrimoniul cultural și istoric al Europei. Conform unor cercetători, un joc ritual care se desfășura la solstițiul de vară a fost atestat și la macedo-români. Acesta se numea jocul Sclavilor și era executat numai de tineri de la 14 ani în sus. Este interesant că unele jocuri ale tinerilor din ținuturile pericarpatice păstrează elemente din jocul Sclavilor (Pamfile, 1910, p. 156-160). Iată, se pare că tradiția populară a păstrat mai multe amintiri din povești și legende, cele profund umanizate, decât din cele cultivate, religioase.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

Eugenia Duță

*Independența
prin Cultură*